

Diversiteitssensitief werken in de zorg: verankering in onderwijs en opleiding

Datum geplaatst: 3 oktober 2025

Deadline vooraanmelding: 28 oktober 2025, 14:00 uur

Deadline indienen subsidieaanvraag: **25 november 2025, 14.00 uur**

Inhoud

1.	Samenvatting.....	1
2.	Doel subsidieoproep	2
3.	Voorwaarden en verplichtingen	5
3.1.	Voorwaarden	5
3.1.1.	Wie kunnen er aanspraak maken op subsidie?.....	5
3.1.2.	Staatssteun voorkomen	5
3.1.3.	Samenwerking en bijdrage van derden.....	7
3.1.4.	Welk bedrag kunt u aanvragen?	7
3.1.5.	Praktische voorwaarden.....	8
3.2.	Verplichtingen	8
4.	Beoordeling en prioriteitstelling	10
4.1.	Beoordelingsprocedure	10
4.2.	Relevantiecriteria	10
4.3.	Kwaliteitscriteria	11
4.4.	Prioriteitstelling	11
5.	Indienen	13
5.1	Vooraanmelding.....	13
5.2	Indiening via Mijn ZonMw	13
5.3	Tips	13
5.4	Verklaring akkoord indienen uitgewerkte subsidieaanvraag	13
5.5	Inhoudelijke vragen	13
5.6	Technische vragen	13
5.7	Downloads en links.....	13
6.	Bijlagen	14
	Bijlage 1 – Staatssteun – AGVV	15
	Bijlage 2 – Staatssteun – de-minimisverordening	16

1. Samenvatting

LET OP! U kunt alleen een subsidieaanvraag indienen als u vóór 28 oktober 2025, 14:00 uur een vooraanmelding heeft gedaan met uw voorlopige titel, korte samenvatting van uw projectplannen en contactgegevens. Dit geeft ZonMw de benodigde ruimte om referenten voor de kwaliteitsbeoordeling van uw project te zoeken. [Klik hier](#) om uw vooraanmelding in te dienen.

Wie kan indienen?

Er kan subsidie worden aangevraagd door een samenwerkingsverband dat in ieder geval bestaat uit een onderwijsinstelling, een kennisinstituut of expertisecentrum met expertise of het gebied van diversiteit en inclusie, en een aanbieder van langdurige zorg of een aanbieder van zorg of ondersteuning in het sociaal domein.

Waarvoor kunt u een subsidieaanvraag indienen?

Er kan subsidie worden aangevraagd voor het in kaart brengen, (door)ontwikkelen en beschikbaar maken van onderwijsmateriaal over diversiteitssensitief werken in de zorg. Dit materiaal is bedoeld voor opleidingen en bij- en nascholing van zorgprofessionals, met als doel een structurele verankering in de bestaande curricula.

De subsidie richt zich op opleidingen voor zorg en zorg-ondersteunende beroepen, bij voorkeur opleidingen waar diversiteitssensitieve zorg het hardst nodig is. De nadruk ligt op het integraal implementeren van diversiteitssensitief werken als vast onderdeel van de opleiding, in plaats van bijvoorbeeld een kortdurende module of los keuzevak.

Wat kunt u aanvragen?

De subsidieoproep kent een totaalbudget van €400.000,-. De subsidie bedraagt maximaal €400.000,- per aanvraag. De looptijd is maximaal 30 maanden. Binnen deze subsidieoproep is er budget beschikbaar om één project toe te kennen.

Cofinanciering is een vereiste. Deze cofinanciering kan in cash en/of in kind zijn.

Wanneer*

Deadline indienen vooraanmelding	28 oktober 2025, 14:00 uur
Deadline indienen uitgewerkte subsidieaanvraag	25 november 2025, 14:00 uur
Ontvangst commentaar referenten	5 januari 2026
Deadline indienen wederhoor	19 januari 2026, 14:00 uur
Besluit	Medio maart 2026
Uiterlijke startdatum	1 juli 2026

*Bij een groot aantal ingediende subsidieaanvragen kan ZonMw afwijken van dit tijdpad.

2. Doel subsidieoproep

Om te komen tot passende, kwalitatieve zorg is het noodzakelijk dat (toekomstige) zorgmedewerkers beschikken over voldoende kennis en competenties op het gebied van diversiteitsensitive zorg. Dit houdt in dat zij oog hebben voor de verschillende diversiteitskenmerken van mensen en hier bewust rekening mee houden in hun handelen. Het gaat hierbij niet alleen om etnisch-culturele achtergronden, maar ook om bijvoorbeeld sekse, gender, sociaaleconomische status en andere facetten die iemand maken tot wie zij zijn.

Van cultuursensitief naar diversiteitsensitief

Waar eerder vaak werd gesproken over cultuursensitieve zorg, spreken ZonMw en het Ministerie van VWS tegenwoordig over diversiteitsensitief werken in de zorg. Cultuursensitief werken richt zich met name op culturele achtergronden en verschillen, terwijl diversiteitsensitief werken een bredere benadering hanteert. Het omvat ook aspecten zoals leeftijd, sekse, gender, seksuele oriëntatie, sociaaleconomische status, etniciteit, en andere persoonskenmerken die van invloed kunnen zijn op de zorgvraag en -beleving. Deze verbreding erkent dat zorgprofessionals oog moeten hebben voor de volledige diversiteit aan achtergronden, identiteiten en leefwerelden om daadwerkelijk persoonsgerichte zorg te kunnen bieden.

Discriminatie in de zorg

Iedereen in Nederland heeft recht op goede zorg en behandeling ongeacht iemands etniciteit, migratieachtergrond, genderidentiteit, seksuele geaardheid of andere persoonlijke kenmerken. Uit onderzoek blijkt echter dat bijna een derde van de Nederlanders discriminatie ervaart, ook in de gezondheidszorg.

Discriminatie in de zorg heeft grote gevolgen voor de gezondheid en gezondheidsuitkomsten van mensen, en voor de toegang tot en kwaliteit van zorg voor mensen. Uit onderzoek van Pharos¹ blijkt bijvoorbeeld dat patiënten en cliënten met een migratieachtergrond niet altijd dezelfde behandeling krijgen als patiënten zonder migratieachtergrond, vaak zonder gegronde reden. Zo kan het voorkomen dat diagnoses vaker worden gemist of patiënten minder vaak worden doorverwezen. Daarnaast kan het vertrouwen in de zorg onder patiënten afnemen. Het blijkt dat de huidige gezondheidszorg nog niet altijd voldoende aansluit op de behoeften van bepaalde groepen mensen in de samenleving, hen niet altijd effectief bereikt en te weinig maatwerk biedt.

Het gebrek aan inclusieve zorg kan leiden tot onterechte verschillen in zorg tussen groepen patiënten². Hierdoor ontstaan gezondheidsverschillen. De gevolgen hiervan zijn groot en langdurig. Zie ook de kamerbrief³ met daarin de 2^e voortgangsrapportage van de VWS-brede aanpak discriminatie en gelijke kansen in zorg, welzijn en sport, inclusief bijlagen met onderzoeksresultaten en praktijkvoorbeelden.

Aandacht voor diversiteit

Mensen zijn divers en de verschillen tussen mensen zijn relevant voor alle terreinen binnen de gezondheidszorg. Uit recent onderzoek van Movisie en het Verwey-Jonker Instituut⁴ blijkt echter dat er nog verbetering nodig is op het terrein van diversiteitsensitive zorg. Zowel bij het Ministerie van VWS als bij ZonMw is er toenemende aandacht voor het terugdringen van gezondheidsverschillen. Hierdoor wordt o.a. ook meer aandacht besteed aan het thema diversiteit.

Het pilotprogramma 'Diversiteitsensitief werken in de zorg' zet zich in om een start te maken met inclusievere zorg om zo bij te kunnen dragen aan het terugdringen van de gezondheidsverschillen. Er wordt toegewerkt naar passende, kwalitatieve en effectieve gezondheidszorg voor *iedereen* in Nederland, waarbij rekening wordt gehouden met de diversiteit van mensen.

Structuur van het programma

Het pilotprogramma '[Diversiteitsensitief werken in de zorg](#)' betreft een traject van 3 jaar met een totaalbudget van €1.15 miljoen. Het programma bestaat uit twee programmaliijnen:

¹ <https://www.pharos.nl/kennisbank/onderzoek-discriminatie-gezondheid>

² Hadinger, et al., 2023

³ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2025/05/12/kamerbrief-over-tweede-voortgangsrapportage-vws-brede-aanpak-discriminatie-en-gelijke-kansen-in-zorg-welzijn-en-sport>

⁴ <https://www.movisie.nl/publicatie/discriminatie-zorg-sport-wat-weten-we-niet>

1. Implementatie in de praktijk
2. **Verankering in onderwijs en opleiding**

Deze subsidieoproep heeft betrekking op programmalijn 2: Verankering in onderwijs en opleiding.

Verankering in onderwijs en opleiding

Het realiseren van passende, kwalitatieve zorg vereist dat (toekomstige) zorgmedewerkers voldoende kennis en competenties ontwikkelen op het gebied van diversiteitsensitieve gespreksvoering, diagnostiek en signalering, behandeling en ondersteuning. Zo noemt recent onderzoek van Pharos⁵ als aanbeveling dat toekomstige zorgverleners tijdens hun opleiding leren over impliciete en expliciete vooroordelen en het risico op discriminatie. Ook dient er in het vaste curriculum van zorgopleidingen meer aandacht zijn voor onder andere etnische verschillen in gezondheid. Om dit te bereiken, is binnen deze subsidieoproep €400.000,- beschikbaar gesteld voor de vorming van een samenwerkingsverband waarin in ieder geval een onderwijsinstelling, een kennisinstituut of expertisecentrum met expertise op het gebied van diversiteit en inclusie, en een aanbieder van langdurige zorg of een aanbieder van zorg of ondersteuning in het sociaal domein vertegenwoordigd zijn.

Het doel van het samenwerkingsverband is het in kaart brengen, (door)ontwikkelen en beter beschikbaar maken van passend onderwijsmateriaal met betrekking tot diversiteitsensitief werken in de zorg voor opleidingen en bij- en nascholing van zorgprofessionals. Om dit te bereiken, zijn de stappen van het beoogde samenwerkingsverband als volgt:

1. **Huidig aanbod in kaart brengen:** Het is belangrijk dat er wordt voortgebouwd op bestaande kennis. Daarom wordt er als onderdeel van het project een systematische analyse uitgevoerd om het huidige aanbod van diversiteitsensitief werken in de curricula en opleidingsprogramma's voor zorg en zorg-ondersteunende beroepen in kaart te brengen.
2. **(Door)ontwikkeling van onderwijsmateriaal:** Er dient een verbeterslag te worden gemaakt in het beschikbare onderwijsmateriaal over diversiteitsensitief werken. De focus ligt hierbij op het integraal implementeren van diversiteitsensitief werken als vast onderdeel van de opleiding, en niet als losse, kortdurende module of keuzevak. In deze subsidieoproep wordt een brede definitie van onderwijsmateriaal gehanteerd: naast concrete leermaterialen kunnen ook ondersteunende instrumenten worden ontwikkeld die inzichtelijk maken hoe diversiteitsensitief werken structureel geïntegreerd kan worden binnen de opleiding. Denk bijvoorbeeld aan een onderwijsraamwerk⁶: een meetlat waarmee onderwijsmakers, opleiders of docenten hun onderwijs/curricula kunnen toetsen om te zien of het voldoet aan de laatste inzichten. Zo'n raamwerk beschrijft de benodigde competenties voor zorgprofessionals om diversiteitsensitieve zorg te kunnen verlenen. Het onderwijsmateriaal wordt bij voorkeur ontwikkeld in nauwe samenwerking met onderwijsprofessionals, en dient aan te sluiten bij bestaande curricula. Daarbij moet inzichtelijk worden gemaakt op welke manier – of bij welke onderdelen van het curriculum – het materiaal aansluit, en hoe het geïntegreerd kan worden in de diverse onderwijsmethoden en -systemen. Waar mogelijk worden de ontwikkelde materialen vooraf getest in de onderwijspraktijk. Het onderwijsmateriaal voor de opleidingen dient zodanig te worden doorontwikkeld dat onderwijsinstellingen aan het einde van het project daadwerkelijk kunnen starten met de (integrale) doorvoering in hun curricula. Bij voorkeur wordt hier ook al een start mee gemaakt binnen de looptijd van het project. Onderwijsmateriaal dat opschaalbaar en domeinoverstijgend inzetbaar is, wordt van harte gestimuleerd. Tot slot dienen de ontwikkelde materialen ook breed beschikbaar te worden gesteld via het nog te ontwikkelen platform (zie hieronder) en via Wikiwijs.
3. **Ontwikkeling van een platform:** Er wordt een overzicht van het huidige aanbod aan onderwijsmateriaal over diversiteitsensitief werken – zoals in kaart gebracht als onderdeel van stap 1 hierboven – beschikbaar gesteld in een platform. Daarnaast bevat het platform ook de opbrengsten van stap 2. Bij voorkeur biedt het platform tevens voorbeelden van hoe diversiteitsensitief werken integraal kan worden verweven in zorgopleidingen en curricula. Het platform fungeert als centrale vindplaats en kennisbron voor onderwijsprofessionals, opleiders en curriculumontwikkelaars die diversiteitsensitief werken (beter) willen integreren in hun onderwijsprogramma's. De vorm van het platform (digitaal, fysiek of hybride) wordt zodanig gekozen dat het toegankelijk en bruikbaar is voor de beoogde doelgroepen. Het platform vervult

⁵ <https://www.pharos.nl/kennisbank/onderzoek-discriminatie-gezondheid/>

⁶ <https://palliaweb.nl/onderwijs/interprofessioneelopleiden/download-onderwijsraamwerk-2-0>

daarnaast een agenderende rol in het onder de aandacht brengen van diversiteitssensitief werken bij beleidsmakers en besluitvormers, zoals onderwijsraden en adviesorganen. Tot slot dient er een concreet plan te worden ontwikkeld voor de voortzetting van het platform na afloop van het project (zie ook het uitgangspunt 'Borging' met betrekking tot eigenaarschap, beheer en structurele inbedding van het platform).

Voor de inhoudelijke invulling en uitvoering van het project zijn de volgende uitgangspunten van belang:

- **Samenwerking:** Samenwerking is een vereist onderdeel van het project. Voor een succesvolle uitvoering is samenwerking met een onderwijsinstelling, een kennisinstituut of expertisecentrum met expertise op het gebied van diversiteit en inclusie, en een aanbieder van langdurige zorg of een aanbieder van zorg of ondersteuning in het sociaal domein essentieel. Daarnaast is het van nadrukkelijk belang dat eindgebruikers (bijvoorbeeld studenten⁷, docenten, onderwijsondersteuners, praktijkbegeleiders) actief en betekenisvol betrokken zijn bij de opzet, ontwikkeling en evaluatie van het project.
- **Keuze van opleidingen:** Deze oproep staat open voor opleidingen op alle niveaus (mbo, hbo en wo). Het project mag zich richten op één of meerdere niveaus, zolang dit past binnen de doelstellingen en haalbaarheid van het project. De oproep richt zich op opleidingen en contexten waar de noodzaak voor diversiteitssensitieve zorg het grootst is. De keuze van deze opleiding dient te worden gebaseerd en onderbouwd op basis van:
 - Het verwachte aantal zorgmedewerkers dat de opleiding zal volgen;
 - De urgentie van een diversiteitssensitieve benadering binnen deze opleidingen;
 - De mate waarin binnen de opleiding kennis en aandacht voor diversiteit aanwezig is.In de doelstelling en vraag- of taakstelling van de aanvraag wordt duidelijk beschreven op welke opleiding(en) het project zich zal focussen en waarop deze keuze is gebaseerd.
- **Intersectionaliteitsbenadering:** Binnen het samenwerkingsverband is expliciete aandacht voor intersectionaliteit, oftewel kruispuntdenken. Deze benadering onderzoekt hoe verschillende dimensies van identiteit – zoals bijvoorbeeld etniciteit, geslacht, gender, seksualiteit, sociaaleconomische status – met elkaar samenhangen en invloed hebben op iemands unieke ervaringen in de maatschappij. Hierdoor kunnen unieke, gelaagde vormen van uitsluiting en discriminatie ontstaan, ook binnen de zorg. Deze kunnen alleen goed begrepen worden wanneer de verschillende identiteitsaspecten in samenhang worden bekeken.
- **Borging:** Er wordt expliciet aandacht besteed aan de continuering van het platform na afloop van het project. Om de opgezette structuren duurzaam te borgen, is het belangrijk dat er bottom-up wordt gewerkt en dat er, waar mogelijk, aansluiting wordt gezocht bij al bestaande initiatieven. Een belangrijke randvoorwaarde daarbij is dat al bij de aanvraag duidelijk is wie de eigenaar is van het platform en verantwoordelijk wordt voor het beheer. Het plan van aanpak beschrijft hoe gedurende de projectperiode wordt gewerkt aan de inbedding en borging van het platform na afloop van de subsidieperiode.

⁷ [Safe & Brave: samenwerken aan diversiteit-sensitieve leeromgevingen voor toekomstige sociale professionals middels participatief actieonderzoek | NRO](#)

3. Voorwaarden en verplichtingen

Bij het aanvragen van subsidie bij ZonMw zijn er rechten, voorwaarden en verplichtingen om rekening mee te houden. Deze volgen uit de [Algemene wet bestuursrecht \(Awb\)](#). Titel 4.2 van de Awb bevat specifieke bepalingen die van toepassing zijn op subsidies van ZonMw. Daarnaast zijn de [Algemene subsidiebepalingen ZonMw](#) van toepassing.

3.1. Voorwaarden

Uw projectidee en subsidieaanvraag moet aan onderstaande voorwaarden voldoen om in behandeling te kunnen worden genomen.

3.1.1. Wie kunnen er aanspraak maken op subsidie?

- In Nederland gevestigde publiekrechtelijke of privaatrechtelijke rechtspersonen kunnen subsidie aanvragen.
- Binnen deze oproep kunnen samenwerkingsverbanden bestaande uit in ieder geval een onderwijsinstelling, een kennisinstituut of expertisecentrum met expertise of het gebied van diversiteit en inclusie, en een aanbieder van langdurige zorg of een aanbieder van zorg of ondersteuning in het sociaal domein een aanvraag indienen.
- Alleen samenwerkingsverbanden die vóór 28 oktober 2025 om 14:00 uur een vooraanmelding hebben gedaan, kunnen een aanvraag indienen.
- Eén partij dient namens het samenwerkingsverband een subsidieaanvraag in en fungeert als hoofdaanvrager.
- De hoofdaanvrager en bestuurlijk verantwoordelijke zijn werkzaam bij dezelfde organisatie⁸.
- Eén persoon wordt aangesteld als projectleider en penvoerder van het project. De projectleider is verantwoordelijk voor de uitvoering en coördinatie van het project en is het eerste aanspreekpunt voor ZonMw.
- Potentiële eindgebruikers zoals studenten, docenten, onderwijsondersteuners of praktijkbegeleiders, dienen onderdeel te zijn van de projectgroep.

3.1.2. Staatssteun voorkomen

ZonMw verstrekt geen subsidie als dit leidt of kan leiden tot het verlenen van onrechtmatige staatssteun⁹. Voor deze subsidieronde geldt daarom de volgende staatssteunmaatregel:

Algemene groepsvrijstellingsverordening

In deze subsidieronde wordt gebruikgemaakt van de algemene groepsvrijstellingsverordening (hierna te noemen 'AGVV'), waardoor er bij subsidieverlening op basis van deze subsidieoproep sprake is van een geoorloofde vorm van staatssteun. Dat betekent dat er financieringsvoorwaarden en regels voor de begroting zijn. Daarnaast bent u verplicht om over bepaalde gegevens te verklaren. In [Bijlage 1 – Staatssteun – AGVV](#) vindt u meer informatie over de AGVV, evenals de vereisten van de AGVV waaraan moet worden voldaan.

Als er sprake is van samenwerking, waarbij meerdere ondernemingen¹⁰ begunstigde van staatssteun kunnen zijn, dan moeten alle op subsidie aanspraak makende ondernemingen voldoen aan de voorwaarden van de AGVV. Dit betekent dat alle voorwaarden en verplichtingen die voortvloeien uit de AGVV eveneens in volle omvang van toepassing zijn op alle op subsidie aanspraak makende ondernemingen in het samenwerkingsverband. ZonMw stelt de Europese Commissie middels een kennisgeving zoals bedoeld in artikel 11 van de AGVV op de hoogte van deze subsidieoproep.

Industrieel onderzoek

Industrieel onderzoek betreft planmatig of kritisch onderzoek dat is gericht op het opdoen van nieuwe kennis en vaardigheden met het oog op de ontwikkeling van nieuwe producten, procedés of diensten, of om bestaande producten, procedés of diensten aanmerkelijk te verbeteren. Het omvat de creatie van onderdelen voor complexe systemen en kan ook de bouw omvatten van prototypes in een laboratoriumomgeving en/of in een omgeving met gesimuleerde interfaces voor bestaande systemen,

⁸ De hoofdaanvrager is de persoon aan wie de subsidie bij honorering wordt toegekend en is (eind)verantwoordelijke voor de subsidieaanvraag. De bestuurlijk verantwoordelijke is de rechtspersoon of natuurlijk persoon die op grond van de statuten bevoegd of gemachtigd is de organisatie te vertegenwoordigen.

⁹ Artikel 107 VWEU.

¹⁰ Een onderneming in de zin van het EU staatssteunrecht betreft elke eenheid die een economische activiteit uitvoert, ongeacht rechtsvorm of wijze van financiering.

alsmede pilotlijnen, wanneer dat nodig is voor het industriële onderzoek en met name voor de validering van generieke technologie.

De steunintensiteit voor industrieel onderzoek bedraagt 50% van de in aanmerking komende kosten. De in aanmerking komende kosten zijn:

- personeelskosten: onderzoekers, technici en ander ondersteunend personeel voor zover zij zich met het onderzoeksproject bezighouden;
- kosten van apparatuur en uitrusting voor zover en zolang zij gebruikt worden voor het project;
- kosten van gebouwen en gronden voor zover en zolang zij gebruikt worden voor het project;
- kosten voor contractonderzoek, kennis en octrooien die op arm's length-voorwaarden worden gekocht bij of waarvoor een licentie wordt verleend door externe bronnen, alsmede kosten voor consultancy en gelijkwaardige diensten die uitsluitend voor het project worden gebruikt;
- bijkomende algemene kosten en andere operationele uitgaven, waaronder die voor materiaal, leveranties en dergelijke producten, die rechtstreeks uit het project voortvloeien.

De steunintensiteit voor industrieel onderzoek van 50% kan als volgt worden verhoogd tot een maximale steunintensiteit van 80% van de in aanmerking komende kosten:

- De steunintensiteit wordt verhoogd voor middelgrote ondernemingen met 10% en voor kleine ondernemingen met 20%.
- Daar bovenop kan de steunintensiteit verhoogd worden met 15% als de projectresultaten ruim worden verspreid via conferenties, open access opslagplaatsen of gratis of opensource software.

Cofinanciering is een vereiste. Deze cofinanciering kan in cash en/of in kind zijn.

Steunintensiteit

Industrieel onderzoek	Kleine onderneming ¹¹	Middelgrote onderneming ¹²	Grote onderneming
Basis	50%	50	50%
Opslag	20%	10	Geen
Kennisverspreiding	15%	15	15%
TOTAAL	80%*	75%	65%

*Maximale steunintensiteit is 80%

Bij de aanvraag van de subsidie dient vastgesteld te worden of er sprake is van een kleine of middelgrote onderneming¹³. Bij de indiening van de subsidieaanvraag moet daarom de [EU SME Self Assessment Wizard](#) worden ingevuld. Het formulier mag maximaal 14 dagen vóór indiening van de aanvraag zijn gegenereerd. Het formulier (of screenshot ervan) dient als verplichte bijlage per mail te worden aangeleverd (zie [praktische voorwaarden](#)). Bij de berekening van de steunintensiteit en de in aanmerking komende kosten zijn alle bedragen die worden gebruikt de bedragen vóór aftrek van belastingen of andere heffingen. De in aanmerking komende kosten moeten worden gestaafd met bewijsstukken die duidelijk, gespecificeerd en actueel zijn. Deze bewijsstukken kunnen, na honorering, op elk moment worden opgevraagd en dienen vervolgens binnen afzienbare tijd te worden aangeleverd aan ZonMw.

De-minimisverordening

Wanneer ondernemingen¹⁴ binnen deze subsidieronde aanspraak maken op subsidie, bestaat de mogelijkheid voor ZonMw om de subsidie onder de de-minimisverordening te verstrekken¹⁵. Dat betekent dat er specifieke financieringsvoorwaarden en regels voor de begroting zijn. Daarnaast bent

¹¹ Een kleine onderneming is een onderneming waar minder dan 50 personen werkzaam zijn en waarvan de jaaromzet of het jaarlijks balanstotaal 10 miljoen euro niet overschrijdt.

¹² Een middelgrote onderneming is een onderneming waar minder dan 250 personen werkzaam zijn en waarvan de jaaromzet 50 miljoen euro en/of het jaarlijks balanstotaal 43 miljoen euro niet overschrijdt.

¹³ Een kleine onderneming is een onderneming waar minder dan 50 personen werkzaam zijn en waarvan de jaaromzet of het jaarlijks balanstotaal 10 miljoen euro niet overschrijdt. Een middelgrote onderneming is een onderneming waar minder dan 250 personen werkzaam zijn en waarvan de jaaromzet 50 miljoen euro en/of het jaarlijks balanstotaal 43 miljoen euro niet overschrijdt.

¹⁴ Een onderneming in de zin van het EU staatssteunrecht betreft elke eenheid die een economische activiteit uitvoert, ongeacht rechtsvorm of wijze van financiering.

¹⁵ [Verordening \(EU\) nr. 2023/2831](#) van de Commissie van 13 december 2023 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun.

u verplicht om over bepaalde gegevens te verklaren. In [Bijlage 2 – Staatssteun – de-minimisverordening](#) vindt u meer informatie over de de-minimisverordening, evenals de vereisten van de de-minimisverordening waaraan moet worden voldaan. Het totale bedrag aan de-minimissteun dat per lidstaat aan één onderneming wordt verleend, ligt niet hoger dan €300.000,- over een periode van drie jaar.

Meer informatie over staatssteun vindt u op de ZonMw-webpagina [Vrijstellingverordeningen staatssteun](#).

3.1.3. Samenwerking en bijdrage van derden

ZonMw stimuleert samenwerking tussen en deelname van partijen. Daarbij geldt dat geen subsidie wordt verstrekt als afspraken leiden of kunnen leiden tot het verlenen van onrechtmatige staatssteun of als daardoor niet aan de [Algemene subsidiebepalingen van ZonMw](#) of voorwaarden van de subsidieoproep kan worden voldaan.

Samenwerking is een vereiste. Het samenwerkingsverband van het project bestaat uit tenminste een onderwijsinstelling, een kennisinstituut of expertisecentrum met expertise of het gebied van diversiteit en inclusie, en een aanbieder van langdurige zorg of een aanbieder van zorg of ondersteuning in het sociaal domein. De projectgroep bestaat uit minimaal één vertegenwoordiger van elke betrokken partij. Daarnaast zijn potentiële eindgebruikers zoals studenten, docenten, onderwijsondersteuners of praktijkbegeleiders, onderdeel van de projectgroep.

Uit de subsidieaanvraag en begroting moet duidelijk naar voren komen:

- Met welke partijen samengewerkt wordt. Beschrijf per partij op welke manier deze actief bijdraagt aan het project; dit zijn in elk geval partijen die op de begroting voorkomen als een partij die aanspraak wenst te maken op een deel van de subsidie. Ook partijen die voor eigen rekening en risico actief bijdragen maken onderdeel uit van de samenwerking.
- Met welke partij(en) een sponsorovereenkomst zal worden aangegaan en wat de in-natura of geldelijke bijdrage is.
- Welke partijen worden ingehuurd of indien dit nog niet bekend is, voor welke activiteiten wordt voorzien dat dit door derden zal worden uitgevoerd en de daarvoor te maken kosten (inclusief btw). Zie voor meer informatie en de voorwaarden voor inhuur/opdracht de [ZonMw-webpagina Subsidies en Samenwerking/bijdragen van derden](#).

Samenwerking en sponsoring moeten definitief geregeld zijn bij het indienen van de uitgewerkte subsidieaanvraag.

Letter of Commitment

Omdat ZonMw zeker wil weten dat samenwerkende partijen/sponsors van een project zich juridisch hebben verplicht tot de toegezegde bijdrage, is een Letter of Commitment per samenwerkende partij/sponsor bij het indienen van de uitgewerkte subsidieaanvraag verplicht. Gebruik hiervoor het voorbeeld op de [ZonMw-webpagina Subsidies en Samenwerking/bijdragen van derden](#).

Samenwerkings- en sponsorovereenkomst

Op de [ZonMw-webpagina Subsidies en Samenwerking/bijdragen van derden](#) vindt u meer informatie over de verschillende vormen van samenwerken en bijdragen (sponsoring/opdracht) met voorbeeldovereenkomsten als hulpmiddel bij het opstellen van de betreffende overeenkomst en de voorwaarden waaraan de overeenkomst moet voldoen in de daarbij horende uitleg. De op deze webpagina en in de uitleg genoemde voorwaarden maken integraal onderdeel uit van deze subsidieoproep. Indien ZonMw concept samenwerkings- en/of sponsorovereenkomst(en) opvraagt, verleent zij de subsidie op voorwaarde dat de overeenkomst(en) door haar geaccepteerd wordt/worden.

3.1.4. Welk bedrag kunt u aanvragen?

In deze subsidieronde:

- Kan maximaal €400.000,- aangevraagd worden voor een looptijd van maximaal 30 maanden. Het totale beschikbare subsidiebudget in deze subsidieronde bedraagt €400.000,-. Binnen deze subsidieoproep is er budget beschikbaar om één project toe te kennen.

- Accountantskosten tot een maximum van €3.500,- mogen bij projecten van €125.000,- of meer opgenomen worden in de begroting. Door de wijziging van de Algemene subsidiebepalingen ZonMw per 1 april 2022 moet er na afronding van een project van €125.000,- of meer naast de financiële eindverantwoording ook een controleverklaring van een accountant aangeleverd worden. Universiteiten en universitair medische centra mogen accountantskosten niet opnemen in de begroting. Met deze instellingen zijn aparte afspraken gemaakt over de vereiste accountantsverklaring. Neem hiervoor contact op met uw financiële afdeling.

3.1.5. Praktische voorwaarden

- Schrijf uw aanvraag in het Nederlands.
- De volgende bijlage(n) zijn verplicht om toe te voegen:
 - Een [Letter of Commitment](#) voor elke samenwerkende en/of sponsorende organisatie.
 - Een uitgewerkte begroting. Gebruik het juist format, namelijk de versie [Begroting AGVV](#) indien u gebruik maakt van het staatssteuninstrument **AGVV**, of de [Begroting Overige Instellingen](#) indien u volledig gebruik maakt van het staatssteuninstrument **de-minimis** of staatssteun niet voor u van toepassing is.
 - Uit de begroting dient duidelijk te blijken welke partijen financieel bijdragen aan het project en hoeveel iedere partij bijdraagt (in cash en/of in kind). De begroting moet worden opgesteld en gespecificeerd voor het hele project, niet alleen voor het deel waarvoor bij ZonMw subsidie wordt aangevraagd (dus inclusief alle eventuele cofinanciering).
 - De personele kosten in de begroting moeten gespecificeerd worden, zodat de activiteiten die gerelateerd zijn aan het aantal opgevoerde fte transparant zijn.
 - Specificeer in de begroting alle posten onder 'Materieel, Apparatuur en Verbruiksgoederen'.
 - Het moet duidelijk zijn voor welke posten op de begroting eventuele cofinanciering wordt ingezet.
 - Een [overzicht van betrokken partijen](#) met daarin de organisaties die participeren in uw project. Let op: stuur deze bijlage per mail naar diversiteitssensitiefwerken@zonmw.nl ter attentie van Femke Nadema onder vermelding van het dossiernummer en de naam van de ronde (Verankering in onderwijs en opleiding).
- De volgende bijlagen zijn verplicht om toe te voegen indien er gebruik gemaakt wordt van het staatssteuninstrument **AGVV**:
 - Een ingevulde en ondertekende [verklaring bevel tot terugvordering van staatssteun](#);
 - Een ingevulde en ondertekende [verklaring onderneming niet in moeilijkheden](#);
 - Een ingevulde en ondertekende [verklaring cumulatie van staatssteun](#).
 - De [EU SME Self Assessment Wizard](#). Het formulier mag maximaal 14 dagen vóór indiening van de aanvraag zijn gegenereerd.Let op: stuur deze bijlagen per mail naar diversiteitssensitiefwerken@zonmw.nl ter attentie van Femke Nadema onder vermelding van het dossiernummer en de naam van de ronde (Verankering in onderwijs en opleiding).
- De volgende bijlage is verplicht om toe te voegen indien er gebruik gemaakt wordt van het staatssteuninstrument **de-minimis**:
 - Een ingevulde en ondertekende [verklaring de-minimissteun](#).Let op: stuur deze bijlage per mail naar diversiteitssensitiefwerken@zonmw.nl ter attentie van Femke Nadema onder vermelding van het dossiernummer en de naam van de ronde (Verankering in onderwijs en opleiding).
- Wanneer een bijlage niet verplicht is wordt deze bijlage niet meegenomen bij de beoordeling van uw aanvraag. Uitzondering is een optionele bijlage van maximaal 2 A4 waar figuren en/of tabellen aangeleverd worden. Deze bijlage is dan ook een onderdeel van de beoordeling.
- Na honorering vraagt ZonMw een [samenwerkingsovereenkomst](#) op. Bij het opstellen van de samenwerkingsovereenkomst raden wij u aan om het ZonMw format 'Model Consortium overeenkomst Nederlands te gebruiken'.

3.2. Verplichtingen

Verplichtingen zijn van toepassing wanneer u een subsidie krijgt toegekend. Hiervoor volgt ZonMw de [Algemene subsidiebepalingen ZonMw](#). Daarnaast zijn ook de volgende verplichtingen van toepassing:

- **Open Access**
Alle publicaties die voortkomen uit (wetenschappelijk) onderzoek dat geheel of gedeeltelijk door ZonMw gefinancierd is, moeten Open Access beschikbaar gesteld worden (conform ZonMw Open Access beleid). ZonMw accepteert verschillende Open Access routes. Naast artikelen, moedigt ZonMw ook aan om andere type (wetenschappelijke) publicaties Open Access beschikbaar te stellen (zoals *monographs*, boeken, *conference proceedings* en *grey literature*), maar ook onderzoeksdata en kennisproducten van praktijkgericht onderzoek (zoals modellen, protocollen, prototypen, digitale tools, demonstraties). Voor meer informatie over het ZonMw Open Access beleid, de volledige voorwaarden en mogelijkheden, verwijzen we u naar [onze website](#).
- **Voorwaarden voor valorisatie**
ZonMw streeft naar brede toegankelijkheid van door haar gesubsidieerde projecten, daarom, dienen de [tien principes voor Maatschappelijk Verantwoord Licentiëren](#) (MVL) te worden toegepast bij licentiëring van resultaten. Beschrijf indien van toepassing hoe aanspraak op intellectueel eigendom is geregeld met samenwerkende partijen en eventueel derden. Geef ook aan hoe deze partijen de tien principes zullen naleven.
- **Wikiwijs**
Om de toegankelijkheid en herbruikbaarheid van onderwijsmaterialen te bevorderen, dienen alle (door)ontwikkelde onderwijsmaterialen die voortkomen uit het project worden aangeboden via Wikiwijs (www.wikiwijs.nl). Wikiwijs is een platform dat docenten ondersteunt bij het vinden, bewerken en delen van open leermateriaal. Materialen moeten voldoen aan de eisen voor open licenties en bij voorkeur goed doorzoekbaar, aanpasbaar en herbruikbaar zijn voor anderen binnen het (zorg)onderwijsveld.

4. Beoordeling en prioriteitstelling

4.1. Beoordelingsprocedure

De subsidieaanvragen worden door externe referenten op kwaliteit beoordeeld (hoor). Hierna krijgt de aanvrager de gelegenheid om schriftelijk te reageren (wederhoor). De programmacommissie Diversiteitssensitief werken in de zorg beoordeelt de subsidieaanvragen op relevantie voor deze subsidieoproep en de kwaliteit van de aanvraag. Dit gebeurt op basis van de subsidieaanvraag, de referentrapporten en het wederhoor. Voor deze beoordeling zijn onderstaande relevantie- en kwaliteitscriteria van toepassing.

Voor de procedures voor de beoordeling van subsidieaanvragen verwijzen we u naar de infographic [‘in 10 stappen subsidie aanvragen’](#) en naar de [procedurebrochure aanvragers](#).

4.2. Relevantiecriteria

1. Aansluiting bij kaders en doelstellingen van de subsidieoproep

- Er is duidelijk omschreven hoe het beoogde project aansluit bij het doel van de subsidieoproep: het in kaart brengen, (door)ontwikkelen en beter beschikbaar maken van passend onderwijsmateriaal met betrekking tot diversiteitssensitief werken in de zorg voor opleidingen en bij- en nascholing van zorgprofessionals. In deze subsidieoproep wordt een brede definitie van onderwijsmateriaal gehanteerd: naast concrete leermaterialen kunnen ook ondersteunende instrumenten worden ontwikkeld die inzichtelijk maken hoe diversiteitssensitief werken structureel geïntegreerd kan worden binnen de opleiding.

2. Keuze van opleidingen

- Het is helder op welke opleidingen en contexten het project zich richt en de keuze voor de betreffende opleiding(-en) is goed onderbouwd op basis van:
 - Het verwachte aantal zorgmedewerkers dat de opleiding zal volgen
 - De urgentie van een diversiteitssensitieve benadering binnen deze opleidingen
 - De mate waarin binnen de opleiding al kennis en aandacht voor diversiteit aanwezig is

3. Participatie van eindgebruikers

- Eindgebruikers (bijvoorbeeld studenten, docenten, onderwijsondersteuners, praktijkbegeleiders) worden vanaf de start actief en betekenisvol betrokken bij de opzet, uitvoering en evaluatie van het project. Met ‘betrokken’ bedoelen we concreet het raadplegen, advies inwinnen, samenwerken en/of laten (mee)beslissen van betrokkenen bij het opstellen van de subsidieaanvraag en het uitvoeren van het project.

4. Diversiteit en intersectionaliteit

- Er is expliciet aandacht besteed aan [diversiteit](#) en differentiatie van de doelgroep naar kenmerken zoals [seks en gender](#), leeftijd, sociaaleconomische situatie, opleidingsniveau, migratie- en culturele achtergrond en seksuele diversiteit, waar relevant voor de thematiek van het project.
- Daarnaast wordt expliciet aandacht besteedt aan intersectionaliteit, oftewel kruispuntdenken. Deze benadering onderzoekt hoe verschillende dimensies van identiteit – zoals bijvoorbeeld etniciteit, geslacht, gender, seksualiteit, sociaaleconomische status – met elkaar samenhangen en invloed hebben op iemands unieke ervaringen in de maatschappij.

5. Kennisoverdracht, implementatie en bestendiging

- De aanvraag beschrijft duidelijk hoe er impact wordt gemaakt en hoe deze impact wordt aangetoond. Projecten die ZonMw financiert moeten impact hebben. Nieuwe kennis en kunde moet gebruikt worden in praktijk, beleid, onderwijs en/of verder onderzoek. Op onze website leggen we uit wat impact is, hoe we werken aan het realiseren en aantonen ervan en wat we van projectleiders verwachten. Meer informatie vindt u op [de ZonMw-webpagina Impact versterken](#).
- Er is een heldere beschrijving van de concrete (kennis)producten, materialen of instrumenten die binnen de looptijd van het project worden opgeleverd. Waar mogelijk sluiten de resultaten van uw project aan bij professionele richtlijnen of zorgstandaarden.
- De reikwijdte van het project is concreet uitgewerkt – bijvoorbeeld aan de hand van aantallen studenten, onderwijsinstellingen, teams, zorgverleners en zorgorganisaties die direct worden

bereikt – en sluit aan bij de omvang van het project. Het verwachte bereik na afloop van het project helder beschreven en realistisch onderbouwd.

6. Borging

- Er is een concreet en realistisch plan opgenomen voor de borging en continuïteit van het ontwikkelde platform na afloop van de subsidieperiode. Hierin staat beschreven hoe eigenaarschap, beheer en structurele inbedding worden georganiseerd.
- Er wordt waar mogelijk voortgebouwd op al bestaande samenwerkingen en aansluiting gezocht bij bestaande initiatieven. Er is duidelijk beschreven hoe de betrokken partijen aandacht besteden aan het borgen en continueren van de resultaten na de projectperiode.

4.3. Kwaliteitscriteria

7. Probleemstelling en doelstelling

- De probleemstelling is helder beschreven.
- De beoogde doelstellingen zijn helder, concreet en meetbaar geformuleerd.

8. Plan van aanpak

- Er is helder en concreet beschreven welke werkwijzen ingezet gaan worden om de doelstelling(en) te behalen en hoe deze aansluiten op de werkzaamheden en behoeften van de zorgpraktijk.
- Het plan van aanpak omvat een concreet stappenplan, inclusief taakverdeling en een realistische tijdsplanning van de verschillende onderdelen. De mijlpalen en deliverables zijn duidelijk beschreven.
- Het plan van aanpak beschrijft hoe gedurende de projectperiode wordt gewerkt aan de inbedding en borging van het platform na afloop van de subsidieperiode.

9. Haalbaarheid

- Er is aannemelijk gemaakt dat het doel van de subsidieaanvraag binnen de gestelde tijd wordt bereikt met de beschikbare expertise, menskracht, faciliteiten en middelen.
- Mogelijke belemmerende en bevorderende factoren zijn in kaart gebracht en in de aanvraag is beschreven hoe hierop wordt ingespeeld.

10. Expertise en ervaring

- Er is een duidelijke beschrijving van de rollen, taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van projectbetrokkenen.
- De samenstelling van de projectgroep sluit aan bij de beoogde activiteiten en omvang van het project.
- De betrokken onderwijsinstelling(en) nemen aantoonbaar eigenaarschap: zij zijn vanaf het begin (inhoudelijk) betrokken, dragen (mede)verantwoordelijkheid voor de uitvoering en borgen de resultaten binnen de eigen organisatie.

11. Begroting

- Het aangevraagde budget is realistisch onderbouwd op basis van de omvang van het project (past het budget bij wat er gedaan wordt?).
- De projectkosten staan in verhouding met wat het project beoogt op te leveren (past het budget bij wat het oplevert?)

Meer informatie over deze criteria vindt u in de [procedurebrochure](#).

4.4. Prioriteitstelling

De onderlinge weging van relevantie en kwaliteit gebeurt aan de hand van de prioriteringsmatrix op de volgende pagina. In de matrix telt relevantie zwaarder dan kwaliteit. Een aanvraag dient minimaal relevant te zijn en van voldoende kwaliteit om in aanmerking te komen voor honorering.

Kwaliteit Relevantie	Zeer goed	Goed	Voldoende	Matig	Onvoldoende
Zeer relevant	1	2	5	Afwijzen	Afwijzen
Relevant	3	4	6	Afwijzen	Afwijzen
Laag relevant	Afwijzen	Afwijzen	Afwijzen	Afwijzen	Afwijzen

Wanneer na toepassing van de prioriteringsmatrix het aantal honoreerbare aanvragen het beschikbare budget overstijgt, dan zal de commissie de volgende aanvullende afwegingsgronden hanteren:

- Eerst wordt gekeken naar het relevantiecriterium 'Aansluiting bij kaders en doelstellingen van de subsidieoproep'.
- Vervolgens wordt gekeken naar het relevantiecriterium 'Kennisoverdracht, implementatie en bestending'.
- Wanneer er op grond van het voorgaande criteria geen keuze gemaakt kan worden, wordt er gekeken naar het kwaliteitscriterium 'Expertise en ervaring'.

5. Indienen

5.1 Vooraanmelding

U kunt alleen een subsidieaanvraag indienen als u **vóór dinsdag 28 oktober 2025 om 14.00 uur** een vooraanmelding heeft gedaan met uw voorlopige titel, korte samenvatting van uw projectplannen en contactgegevens. U kunt via [dit formulier](#) uw vooraanmelding doen. Er vindt geen inhoudelijke beoordeling plaats van uw vooraanmelding: iedereen die een vooraanmelding doet, kan een subsidieaanvraag indienen.

5.2 Indiening via Mijn ZonMw

Projectideeën/ subsidieaanvragen kunnen uitsluitend door de hoofdaanvrager ingediend worden via het online indiensysteem van ZonMw ([Mijn ZonMw](#)). Sluitingsdatum voor het indienen van een uitgewerkte subsidieaanvraag is **dinsdag 25 november 2025 om 14.00 uur**.

Het gehele tijdspad voor deze subsidieronde kunt u [hier](#) zien.

5.3 Tips

- ZonMw is overgestapt naar een ander online indiensysteem. Als u nog niet eerder met Mijn ZonMw heeft gewerkt moet u zich eerst registreren als 'Nieuwe gebruiker'.
- Zie voor meer informatie de [Handleiding Mijn ZonMw](#).

Wij raden u aan om, voordat u uw aanvraag digitaal indient, een Word-versie van uw aanvraag te printen (via Mijn ZonMw) en na te lopen op onregelmatigheden. Vooral als u uw aanvraag eerst in Word heeft opgesteld en vervolgens naar Mijn ZonMw heeft gekopieerd, kan het voorkomen dat sommige tekens (zoals aanhalingstekens) niet goed worden omgezet. U kunt dit in Mijn ZonMw zelf corrigeren.

5.4 Verklaring akkoord indienen uitgewerkte subsidieaanvraag

De '[Verklaring akkoord indienen uitgewerkte subsidieaanvraag](#)' moet ondertekend worden door de bestuurlijk verantwoordelijke en de hoofdaanvrager. De ondertekende verklaring kan toegevoegd worden aan de aanvraag in Mijn ZonMw of per mail gestuurd worden naar ZonMw, ter attentie van diversiteitssensitiefwerken@zonmw.nl. De verklaring moet uiterlijk één week na indiening binnen zijn.

5.5 Inhoudelijke vragen

Neem voor inhoudelijke vragen contact op met: Femke Nadema of Dorieke Kuijpers, 070 349 5057, diversiteitssensitiefwerken@zonmw.nl.

5.6 Technische vragen

Neem voor technische vragen over het gebruik van het online indiensysteem van ZonMw contact op met de servicedesk: maandag t/m vrijdag van 8.00 tot 17.00 uur, 070 349 51 78, servicedesk@zonmw.nl. Vermeld in uw e-mail uw telefoonnummer, zodat wij indien nodig contact met u kunnen opnemen.

5.7 Downloads en links

Op de ZonMw website leest u meer over:

- [Algemene subsidiebepalingen ZonMw](#)
- ['in 10 stappen subsidie aanvragen'](#)
- [Wat dien ik in](#)
- [Voorwaarden en Verplichtingen](#)
- [Beoordeling van subsidieaanvragen](#)
- [Subsidies en samenwerking/bijdragen van derden](#)
- [Vrijstelling staatssteun](#)
- [FAIR datamanagement](#)
- [Open Access](#)
- [Implementatie en impact](#)
- [Handleiding Mijn ZonMw](#)
- [Verklaring akkoord indienen uitgewerkte subsidieaanvraag](#)

- [Diversiteitssensitief werken in de zorg | ZonMw](#)
- [Begroting AGVV](#)
- [Begroting Overige instellingen](#)

6. Bijlagen

- [Bijlage 1 – Staatssteun – AGVV](#)
- [Bijlage 2 – Staatssteun – de-minimisverordening](#)

Bijlage 1 – Staatssteun – AGVV

Om in aanmerking te komen voor subsidie onder de AGVV moet, behalve aan de inhoudelijke criteria van de subsidieoproep, ook worden voldaan aan enkele specifieke vereisten die volgen uit de AGVV. Deze vindt u hieronder.

- ZonMw verleent geen subsidie als het onvoldoende aannemelijk is dat uw aanvraag aan alle definities en voorwaarden van de AGVV voldoet, of als subsidieverstrekking naar het oordeel van ZonMw leidt tot het verlenen van ongeoorloofde staatssteun in de zin van artikel 107 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie.¹⁶
- ZonMw verleent geen subsidie als de datum van aanvang van de werkzaamheden aan het project of van aanvang van de activiteiten eerder is dan de datum van indiening van de subsidieaanvraag.¹⁷
- ZonMw verleent geen subsidie aan ondernemingen waartegen een bevel tot terugvordering uitstaat ingevolge een eerder besluit van de Europese Commissie waarbij door Nederland toegekende steun onrechtmatig en onverenigbaar met de interne markt is verklaard.¹⁸ Voeg bij het indienen van de subsidieaanvraag een [verklaring bevel tot terugvordering van staatssteun](#) ingevuld en ondertekend toe.
- ZonMw verleent geen subsidie aan ondernemingen in moeilijkheden.¹⁹ Voeg bij het indienen van de subsidieaanvraag een [verklaring onderneming niet in moeilijkheden](#) ingevuld en ondertekend toe.
- Cumulering van subsidies (of andere vormen van staatssteun) voor dezelfde – geheel of gedeeltelijk overlappende – in aanmerking komende kosten, mag er niet toe leiden dat de maximale steunintensiteit wordt overschreden. Indien reeds door een bestuursorgaan of door de Europese Commissie subsidie is verstrekt voor dezelfde – geheel of gedeeltelijk overlappende – in aanmerking komende kosten, dan zal ZonMw slechts een zodanig bedrag aan subsidie verstrekken dat het totale bedrag aan subsidie niet meer bedraagt dan het bedrag dat op basis van de AGVV mag worden verleend.²⁰ Voeg bij het indienen van de subsidieaanvraag een [verklaring cumulatie van staatssteun](#) ingevuld en ondertekend toe.

¹⁶ Artikel 1 lid 5 AGVV

¹⁷ Artikel 6 AGVV

¹⁸ Artikel 1, lid 4, sub a AGVV

¹⁹ Artikel 1, lid 4, sub c AGVV. Financiële moeilijkheden als bedoeld in artikel 2, lid 18 van de AGVV

²⁰ Artikel 8 AGVV

Bijlage 2 – Staatssteun – de-minimisverordening

Om in aanmerking te komen voor subsidie onder de de-minimisverordening moet, behalve aan de inhoudelijke criteria van de subsidieoproep, ook worden voldaan aan enkele specifieke vereisten die volgen uit de de-minimisverordening. Deze vindt u hieronder.

Op grond van de de-minimisverordening kan een onderneming van verschillende overheidsinstellingen maximaal € 200.000, - aan subsidie ontvangen over een periode van 3 jaar zonder dat dit ongeoorloofde staatssteun oplevert. Bij het indienen van de uitgewerkte subsidieaanvraag dient u een [Verklaring de-minimissteun](#) in waarin u alle de-minimissteun opgeeft die u over de twee voorgaande belastingjaren en in het lopende belastingjaar heeft ontvangen. Als in het (recente) verleden subsidie is verstrekt als de-minimissteun, zou dat in de betreffende subsidiebeschikking of andere document uitdrukkelijk moeten zijn aangegeven.

Als er sprake is van samenwerking, waarbij meerdere ondernemingen begunstigde van staatssteun kunnen zijn, dan moeten alle ondernemingen voldoen aan de voorwaarden van de de-minimisverordening. Dit betekent dat alle ondernemingen die binnen het project subsidie ontvangen een eigen de-minimisverklaring moeten aanleveren.

Het is belangrijk om zorgvuldig na te gaan of de de-minimisdrempel niet wordt overschreden. Handelen in strijd met de Europese staatssteunregels kan leiden tot terugvordering van de verleende steun, vermeerderd met wettelijke rente.

Het de-minimisplafond geldt voor één onderneming. Artikel 2 lid 2 van de [de-minimisverordening \(nr. 1407/2013\)](#) geeft aan wanneer sprake is van één onderneming. Het kan namelijk voorkomen dat twee (of meer) ondernemingen een bepaalde band met elkaar onderhouden en onder deze verordening als één onderneming worden gezien. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het hebben van de meerderheid van de stemrechten van de aandeelhouders van een andere onderneming, het recht om onder meer bestuursleden van een andere onderneming te benoemen/ontslaan en het recht een overheersende invloed op een andere onderneming uit te oefenen.

Uw aanvraag voor subsidie wordt afgewezen als:

- a. één van de situaties bedoeld in artikel 1 van de de-minimisverordening zich voordoet waarbij toepassing van de de-minimisverordening is uitgesloten;
of
- b. door toekenning van de gevraagde subsidie het de-minimisplafond zou worden overschreden;
of
- c. uw aanvraag anderszins niet voldoet aan de voorwaarden van de de-minimisverordening.